

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2018-23-4AD Rīgā

2018. gada 19. aprīlī

Nr. 6-6/9

*Par tiesībām uz saziņas
ar aizstāvi konfidencialitāti,
veicot sakaru līdzekļu kontroli*

Tiesībsargs saņēma iesniegumu, kurā persona cita starpā norādīja, ka, iepazīstoties ar pret viņu uzsāktā kriminālprocesa materiāliem, konstatēja, ka ar tiesas atļauju operatīvās izstrādes lietas ietvaros tika veikta aizdomās turēto un citu šajā kriminālprocesā iesaistīto personu sarunu slepena noklausīšanās (sakaru līdzekļu kontrole). Tādējādi procesa virzītāja rīcībā nonāca arī informācija par iesniedzēja sarunu saturu ar advokātu un aizstāvi. Turklāt procesa virzītājs vienu no aizstāvjiem bija nopratinājis par faktiem, kas viņam kļuva zināmi, sniedzot juridisko palīdzību aizdomas turētai personai. Minētā informācija norādīja uz iespējamām nepilnībām tiesību uz saziņas ar aizstāvi konfidencialitāti aizsardzībā. Ņemot vērā minēto, pēc tiesībsarga iniciatīvas tika ierosināta pārbaudes lietu Nr. 2018-23-4AD par tiesībām uz konfidencialitāti saziņā ar aizstāvi, veicot sakaru līdzekļu kontroli.

Pārbaudes lietas ietvaros tika pieprasīta informācija no Valsts policijas, Ģenerālprokuratūras, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Valsts ieņēmuma dienesta, Zvērinātu advokātu padomes, Satversmes aizsardzības biroja un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedras. Izvērtējot iegūto informāciju, Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk - ECT) un nacionālas tiesas atziņas, nevērtējot konkrētās lietas apstākļus, sniedzu šādu viedokli par personas sakaru līdzekļu kontroli gadījumos, kad saziņa tiek veikta ar advokātu.

1. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk - Satversme) 96. pants aizsargā ikvienas personas tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. ECT ir atzinusi, ka Eiropas Cilvēktiesību un

pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - Konvencija) 8. panta izpratnē jēdzienā „privātā dzīve” ietilpst arī personas telefonsarunas.¹ Persona var veikt telefonsarunas ar dažādām personām, t.sk. ar advokātu.

Latvijas Republikas Advokatūras likuma 3. pants paredz, ka advokāts sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot personu likumīgās intereses, sniedzot konsultācijas, gatavojot dokumentus un veicot citas darbības. Minētā likuma 49. pantā noteikts, ka advokātam ir jāizmanto visi likumā paredzētie līdzekļi un metodes, aizstāvot un pārstāvot juridisko palīdzību lūgušās personas tiesības un likumīgās intereses. Iespēja saņemt aizstāvja vai advokāta juridisko palīdzību ir viens no Satversmes 92. pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pamatelementiem.

Konvencijas 6. panta trešās daļas c) punktā noteikts, ka ikvienam, kas tiek apsūdzēts kriminālnozieģumā, ir tiesības aizstāvēt sevi pašam vai ar paša izvēlētu juridisku palīdzību, vai, ja trūkst līdzekļu, lai algotu šo juridisko palīdzību, saņemt to par velti, ja to prasa justīcijas intereses. Līdzīgi arī Amerikas cilvēktiesību konvencijas² 8.panta otrās daļas d) punkts paredz apsūdzētās *personas tiesības brīvi un privāti sazināties ar advokātu*. Tādējādi tiesībsargājošo iestāžu rīcība, veicot sakaru līdzekļu kontroli, kad persona sazinās ar savu aizstāvi vai advokātu ir vērtējama arī tiesību uz taisnīgu tiesu kontekstā.

2. Satversmes 116. pants paredz, ka personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Konvencijas 8. panta otrā daļa paredz, ka sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai nozieģumus, aizsargātu veselību vai morāli vai aizstāvētu citu tiesības un brīvības. Pieņēmums, ka Satversmes 92. pantā paredzētajām katras konkrētas personas tiesībām vispār nevar noteikt ierobežojumus, nonāktu pretrunā gan ar Satversmē garantētajām citu personu pamattiesībām, gan arī ar citām Satversmes normām³.

ECT atzīst slepenu novērošanu par nepieciešamu mūsdienu demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošību un nepieļautu nekārtības vai nozieģumus.⁴ Tādējādi Satversmes 92.pantā un 96.pantā garantētās tiesības var tikt samērīgi ierobežotas likumā noteiktā kārtībā leģitīma mērķa sasniegšanai.

Sakaru līdzekļu kontrole var tikt veikta vienīgi Kriminālprocesa likuma (turpmāk - KPL) un Operatīvās darbības likuma (turpmāk - ODL) noteiktā kārtībā. KPL mērķis ir nodrošināt krimināltiesisko attiecību taisnīgu

¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.februāra spriedums lietā *Iordachi and others v. Moldova & 29*

² American Convention on Human Rights „Pact of San Jose, Costa Rica” http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm

³ Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2003-04-01 1.1.p

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1978.gada 6.septembra lēmums lietā *Klass and oter v. Germany & 68*

noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. ODL 2.pantā noteikti operatīvās darbības uzdevumi, kā būtiskākie minami personu aizsargāšana pret noziedzīgiem nodarījumiem un noziedzīgo nodarījumu profilakse, novēršana un atklāšana, kā arī noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu noskaidrošana.

KPL un ODL paredz, ka sakaru līdzekļu kontrole var tikt veikta vienīgi likumā noteiktā kārtībā, saņemot izmeklēšanas tiesneša lēmumu vai Augstākās tiesas tiesneša akceptu. KPL 218.panta pirmajā daļā noteikts, ka telefonu un citu sakaru līdzekļu kontroli bez sarunas dalībnieku vai informācijas nosūtītāja un saņēmēja ziņas veic, ja ir pamats uzskatīt, ka sarunas vai nodotā informācija var saturēt ziņas par pierādāmajos apstākļos ietilpstošajiem faktiem, un ja bez šīs darbības nepieciešamo ziņu iegūšana nav iespējama. ODL 17.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts, ka operatīvā sarunu noklausīšanās ir atļauta, ja operatīvās darbības subjekta rīcībā ir pamatotas ziņas par personu saistību ar noziegumu, kā arī par valstij svarīgu interešu, valsts drošības un aizsardzības apdraudējumu.

3. Personas un advokāta "slepenas vienošanās" risks ir jāņem vērā. Nav nekas neparasts arī apstākļi, kad aizstāvji sadarbojas, lai koordinētu savu aizsardzības stratēģiju.⁵ Ņemot vērā to, ka aizdomas turētā saziņas kontrole ar aizstāvi būtiski ierobežo tiesības uz aizstāvību, šādas darbības veikšanai ir nepieciešami ļoti būtiski iemesli.⁶

Eiropas Padomes Starptautiskā nevalstisko organizāciju apvienība (turpmāk - INGO) ir atzinusi⁷, ka neviena sistēma neaizsargā advokātu, kurš ir iesaistījies noziedzīgās darbībās. Latvijas Republikas Advokatūras likuma 6.panta trešā daļa paredz, ka par juridiskās palīdzības sniegšanu nav atzīstama advokāta nelikumīga darbība klienta interesēs, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai. Tādējādi par konfidenciālu un īpaši aizsargājamu ir uzskatāma vienīgi advokāta sniegtā juridiskā palīdzība klienta likumīgo interešu aizsardzībai. Attiecīgi par aizsargājamām Satversmes 92.panta un Konvencijas 6.panta izpratnē nevar tikt atzītas advokāta darbības, kuras vērstas uz klienta prettiesisko mērķu sasniegšanu vai interešu aizsardzību. Līdz ar to ne visas personas sarunas, t.sk. ar advokātu vai aizstāvi, ir vienlīdz aizsargājamās.

4. Atbilstoši KPL 117.panta pirmajai daļai kriminālprocesuālā imunitāte sniedz personai dažāda līmeņa priekšrocības (piemēram, aizliedz vai ierobežo personas sakaru līdzekļu kontroli vai piespiedu līdzekļu piemērošanu). Savukārt KPL 122.pantā noteikts aizliegums kontrolēt advokāta sakaru līdzekļus, juridiskās palīdzības sniegšanas laikā. Arī ODL 4.panta septītā daļa paredz aizliegumu ar operatīvās darbības pasākumiem *mērķtiecīgi* iegūt informāciju zvērinātu advokātu profesionālās palīdzības sniegšanas laikā, izņemot gadījumus, kad minētās personas pašas ir operatīvās izstrādes objekti. Tādējādi

⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 31.janvāra spriedums lietā *Lanz v. Austria* &52

⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 27.februāra lēmums lietā *Kempers v. Austria* &1

⁷ 2017.gada 27.janvāra ieteikums CONF/PLE (2017)REC1 "Advokātu uzraudzība: nepieciešamība pēc standartiem, kas garantē klientu konfidencialitāti"

neatkarīgi no procesa veida (KPL vai ODL) par sakaru līdzekļu kontroles mērķi nevar būt advokāta vai aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības saturs.

5. ECT ieskatā⁸ valsts nevar baudīt rīcības brīvību un neierobežoti pakļaut personas slepenai novērošanai. Šāda rīcības brīvība apdraudētu vai pat iznīcinātu demokrātiju. Līdz ar to valsts arī cīņā pret spiegošanu vai terorismu nevar izmantot jebkādus līdzekļus, ko tā uzskata par piemērotiem.

Slepenas novērošanas pasākumu kontrole var tikt veikta, kad tiek saņemta atļauja šāda veida darbībām, to laikā, kā arī pēc to pabeigšanas. Pirmajos divos posmos ne vien novērošana, bet arī uzraudzība tiek veikta personai par to nezinot. Tā kā personai tiek liegta efektīva tiesiskas aizsardzības iespēja, kā arī iespēja piedalīties uzraugošās amatpersonas veicamajās pārbaudēs, īpaši svarīgi, lai izveidotās procesuālās garantijas līdzvērtīgi aizsargātu personas tiesības. Uzraugot slepenas darbības, ir būtiski, lai tiktu aizsargātas demokrātiskas sabiedrības vērtības, lai iestāde strikti ievērotu piešķirtās rīcības brīvības robežas.

Tiesiskuma princips paredz, ka izpildvaras darbības, kuras skar personas pamattiesības, efektīvi kontrolē tiesu sistēma. Tiesas kontrole nodrošina vislabāko garantiju par procedūras neatkarīgumu, neieinteresētību un pienācīgumu.⁹ ECT ieskatā būtiska garantija pret patvaļīgu iestādes rīcību ir tiesas uzraudzība, lemјot par sakaru līdzekļu kontroles pamatotību, kā arī faktiskā šo pasākumu uzraudzība izpildes laikā vai pēc to pabeigšanas.¹⁰ INGO 2017.gada 27.janvāra ieteikumā¹¹ norādīts, ka jurista un klienta saziņas kontrole ir pieļaujama vienīgi izņēmuma gadījumos ar tiesas atļauju. Tādējādi ir būtiski, lai sakaru līdzekļu kontroles gadījumā būtu ārēja kontrole pār minēto darbību uzsākšanu, to veikšanas laikā, kā arī pēc to pabeigšanas.

6. Nav pieņemams viedoklis, ka pamattiesību aizskārums nav noticis, ja persona par to netika informēta.¹² Attiecīgi situācijās, kad objektīvu apsvērumu dēļ personai nav pieejama informācija par slepenā veidā veiktajām izmeklēšanas darbībām, t.sk. sakaru līdzekļu kontroli, valstij ir jānodrošina uzraudzība par veikto darbību tiesiskumu un iegūto pierādījumu izmantošanas pieļaujamību.

Saskaņā ar KPL un ODL nosacījumiem sakaru līdzekļu kontrole tiek *uzsākta* ar Augstākās tiesas vai izmeklēšanas tiesneša atļauju. Izņēmuma gadījumos minētās darbības var tikt veiktas ar prokurora piekrišanu. Tomēr arī šādos izņēmuma gadījumos amatpersonai ir pienākums jau nākamajā dienā iegūt Augstākās tiesas tiesneša akceptu vai izmeklēšanas tiesneša lēmumu minēto darbību veikšanai.

KPL 214.panta otrā daļa paredz izmeklēšanas tiesneša pienākumu lemt par bez tiesas lēmuma par sakaru līdzekļu kontroli iegūto pierādījumu

⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1978.gada 6.septembra spriedums lietā *Klass and other v.Germany* &49

⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1978.gada 6.septembra spriedums lietā *Klass and other v.Germany* &55

¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 26.jūlija spriedums lietā *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiiev v. Bulgaria* &84

¹¹ <https://rm.coe.int/16806ef68c>

¹² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1978.gada 6.septembra spriedums lietā *Klass and other v.Germany* &36

pieļaujamību un pašu darbību tiesiskumu. ODL 23.¹panta piektajā daļā noteikts, ka sevišķā veidā veicamās operatīvās darbības akceptē tiesnesis vai steidzamības gadījumā prokurors, iepazīstoties ar lēmumu par operatīvās darbības pasākuma veikšanu un materiāliem, kas pamato tā veikšanas nepieciešamību.

Līdz 2016.gada 1.augustam ODL 7.panta sestā daļa paredzēja, ka tiesneša akcepts nav nepieciešams, lai veiktu sarunu slepenu noklausīšanos, ja aizturētais, aizdomās turētais, apsūdzētais, tiesājamaais un notiesātais atrodas operatīvās darbības subjektu vai penitenciāro iestāžu telpās. Ņemot vērā minēto, kā arī tajā laikā spēkā esošās ODL 35.panta pirmās daļas un 22.panta otrās daļas nosacījumus, nepastāvēja procesuālas garantijas, kas novērstu institūcijas patvaļīgas rīcības risku šāda veida situācijās.

No 2017.gada 1.augusta stājās spēkā grozījumi ODL 35.panta otrajā daļā, kas paredz pienākumu prokuroram rīkoties, konstatējot likumpārkāpumu veicamajos operatīvās darbības pasākumos. Arī Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 15.panta trešā daļa un Latvijas Sodū izpildes kodeksa 49.panta sestā daļa liedz brīvības atņemšanas iestādes darbiniekiem veikt ieslodzītā un aizstāvja sarunu noklausīšanos. Tādējādi KPL un ODL kopumā paredz tiesas kontroli pār sakaru līdzekļu kontroles *uzsākšanas* pamatotību.

7. Slepenos izmeklēšanas pasākumus uzraugošajai amatpersonai būtu jāpārbauda arī, vai iegūtā informācija ir izmantojama izmeklēšanas mērķa sasniegšanai. Vienlaikus būtu jāiznīcina jebkura cita izmeklēšanas pasākuma gaitā iegūtā informācija.¹³ ECT konstatējot, ka normatīvie akti neparedz noteiktu amatpersonu rīcību, piemēram, uzzinot, ka tiek noklausītas personas sarunas ar aizstāvi, secināja, ka netiek nodrošināta pienācīga aizsardzība pret ļaunprātīgu varas izmantošanu, veicot personas sakaru līdzekļu kontroli.¹⁴

Atbilstoši KPL 211.panta otrajai daļai procesa virzītājam un citām amatpersonām, kā arī izmeklēšanas tiesnesim, ir pienākums veikt visas nepieciešamās darbības, lai nepieļautu informācijas vākšanu un izmantošanu likumā tieši neparedzētajiem mērķiem. KPL 130.panta otrās daļas 3. un 4.punktā noteikts, ka par nepieļaujamiem un pierādīšanā neizmantojamiem atzīstami pierādījumi, kuri iegūti pieļaujot pārkāpumus, kas liedz to izmantošanu, kā arī pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus. Jebkuram procesa virzītājam ir saistoši arī KPL 2.nodaļā noteiktie kriminālprocesa pamatprincipi.

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka nepieļaujamu pierādījumu izmantošana pārkāpj apsūdzētā cilvēktiesības un šāds viņas tiesību ierobežojums nav samērīgs.¹⁵ Vairākās lietās tiesa, konstatējot šādas informācijas izmantošanu personas vainas pierādīšanā, ir lēmusi par sprieduma atcelšanu.¹⁶ Tādējādi KPL pastāv aizsardzības mehānisms, kurš paredz amatpersonas un tiesas pienākumu nekavējoties reaģēt, ja tiek konstatēts, ka sakaru līdzekļu kontroles gaitā ir iegūta informācija par aizstāvja vai advokāta sniegtās juridiskās palīdzības

¹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1978.gada 6.septembra spriedums lietā *Klass and other v. Germany* &52

¹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.februāra spriedums lietā *Iordachi and others v. Moldova* &50-53

¹⁵ Piemēram, Austākās tiesas 2014.gada 2.decembra lēmums lietā Nr.115124607

¹⁶ Piemēram, Augstākās tiesas 2014.gada 22.novembra lēmums lietā Nr.11210028312

saturu. Proti, minētā informācija būtu atzīstama par nepieļaujamu pierādījumu un neizmantojama turpmākā kriminālprocesā.

ODL 23.²pants paredz operatīvās darbības veicēja pienākumu sniegt tiesai vai prokuratūrai pārskatu par operatīvās darbības pasākumu veikšanu pēc to pabeigšanas. Tomēr ODL 23.²panta trešajā un ceturtajā daļā noteikts, ka prokurors pārbauda veiktās operatīvās darbības vienīgi, ja tiek konstatēta atkāpšanās no akceptētā personas tiesību ierobežojuma.

Atbilstoši ODL 35.pantam prokuroram, veicot uzraudzību pār operatīvo darbību, ir tiesības iepazīties ar operatīvās darbības subjekta rīcībā esošajiem materiāliem jebkurā tās stadijā. Arī KPL 37.panta trešās daļas 4.punkts paredz izmeklēšanu uzraugošajam prokuroram tiesības jebkurā laikā iepazīties ar kriminālprocesa materiāliem. Tādējādi ODL un KPL paredz pienākumu tiesai un prokuratūrai uzraudzīt pamattiesību ierobežojumu, kas rodas personas sakaru līdzekļu kontroles rezultātā.

Satversmes 92.pantā un Konvencijas 6.pantā noteiktās garantijas uz saziņas ar aizstāvi konfidencialitāti pēc būtības nozīmē, ka informācijai par sniegtās juridiskās palīdzības saturu nebūtu jānonāk to amatpersonu rīcībā, kuru uzdevums ir izmeklēt un pierādīt personas vainu likumpārkāpumā. Tomēr KPL un ODL neparedz tiesības vai pienākumu uzraugošajām institūcijām veikt sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūtās informācijas satura izvērtēšanu *pirms tā nonāk* procesa virzītāja vai operatīvās darbības veicēja rīcībā.

8. KPL 20.pants paredz, ka tiesības uz aizstāvību ir personai, par kuru izteikts pieņēmums vai apgalvojums, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Minētās tiesības persona iegūst, procesa virzītājam pieņemot lēmumu par attiecīgā statusa piešķiršanu kriminālprocesā. Vienlaikus ar statusa iegūšanu kriminālprocesā persona var informēt procesa virzītāju par savu aizstāvi. Tomēr nepieciešamība veikt sakaru līdzekļu kontroli amatpersonai var rasties pirms kriminālprocesa uzsākšanas vai procesuālā statusa piešķiršanas, piemēram, ODL noteiktajā kārtībā, veicot darbības noziedzīgu nodarījumu profilaksei vai to novēršanai. Attiecīgi amatpersonas rīcībā ne vienmēr var būt informācija par juridiskās palīdzības sniedzēju vai aizstāvi, kurš darbojas „noklausāmās” personas interesēs. Savukārt amatpersonas mēģinājumi noskaidrot juridiskās palīdzības sniedzēja vai aizstāvja esamību var kļūt zināmi „noklausāmajai” personai, kā rezultātā sakaru līdzekļu kontroles mērķis var netikt sasniegts. Vērtējot minēto situāciju, ir jāņem vērā, ka uz lēmuma pieņemšanas brīdi personai var arī nebūt noslēgta vienošanās par juridiskās palīdzības saņemšanu. Advokātam var būt vairāki kontakttālruņi, kā arī viņš var sazināties ar personu no citiem tālruņiem. Turklāt personai var būt viens vai vairāki juridiskās palīdzības sniedzēji un jebkurā brīdī tie var tikt mainīti.

Sakaru līdzekļus indivīds var izmantot saziņai ar dažādām personām un advokāts var būt tikai viena no tām. Turklāt juridiskā palīdzība nav vienīgais iemesls personai sazināties ar advokātu. Sakaru līdzekļu kontrole tiek veikta ar tehniskiem līdzekļiem, kā rezultātā tiek ierakstītas visas personas sarunas.

Saskaņā ar tiesībsarga rīcībā esošo informāciju tālruņa numuru kontroli tehniski nav iespējams veikt izlases veidā.

Lai gan sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūtā informācija par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu ir atzīstama par nepieļaujamu un vainas pierādīšanā neizmantojamo pierādījumu, tomēr apstāklis, ka KPL un ODL pieļauj minētās informācijas nonākšanu izmeklētāja un apsūdzības uzturētāja rīcībā, pats par sevi jau pārkāpj Satversmes 92.pantā un Konvencijas 6.pantā noteiktās garantijas uz saziņas ar aizstāvi konfidencialitāti.

9. ECT ir atzinusi, ka lietās, kurās iestādei piešķirtās pilnvaras tiek realizētas slepus, pastāv patvarīgas rīcības risks.¹⁷ Attiecīgi arī ODL un KPL, ciktāl tie paredz procesa virzītāja un operatīvās darbības subjekta tiesības izvērtēt sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūtās informācijas par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu turpmākās izmantošanas pieļaujamību, pastāv patvarīgas rīcības risks.

ECT konstatēja Konvencijas 8.panta pārkāpumu, jo normatīvie akti, kuri reglamentēja sakaru līdzekļu kontroli, tieši neparedzēja, kādā veidā, kādos gadījumos un kam būtu jāatlasa informācija, kas ir tieši saistīta ar advokāta profesionālo darbību.¹⁸ KPL un ODL paredz divas tiesu sistēmai piederīgas institūcijas (tiesa un prokuratūra), kuras ir tiesīgas pieņemt saistošus lēmumus personas slepenas novērošanas (t.sk., sakaru līdzekļu kontroles) procesā. Ņemot vērā to, ka prokuratūras statuss kriminālprocesā mainās, vienīgi tiesa ir atzīstama par neinteresēto institūciju, kura var objektīvi izvērtēt, vai sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūtā informācija ir izmantojama pierādīšanā un nododama procesa virzītājam. Tomēr KPL un ODL neparedz izmeklēšanas un Augstākās tiesas tiesnesim pienākumu veikt šāda veida izvērtējumu pirms iegūtās informācijas nodošanas sakaru līdzekļu kontroles iniciatoram. Līdz ar to konstatējams, ka normatīvajā līmenī nepastāv pienācīgas garantijas pret patvarīgu amatpersonu rīcību, sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūstot informāciju par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu.

10. Likumiem un tiesību normām, kas ierobežo personas pamattiesības, jābūt gan pienācīgi saprotamiem, gan paredzamiem. Paredzamība slepenu izmeklēšanas darbību kontekstā, piemēram, sakaru līdzekļu kontrole, nenozīmē, ka personai jābūt iespējai paredzēt, kad tieši tiesībsargājošās iestādes, iespējams, veiks viņa sarunu pārtveršanu, lai attiecīgi koriģētu savu uzvedību.¹⁹ Normai jābūt formulētai tā, lai ļautu personām skaidri paredzēt precīzu noteikuma piemērošanas jomu un nozīmi. Tas nodrošina indivīdiem svarīgu aizsargmehānismu.²⁰ ECT ir atzinusi, ka nepietiekami vienīgi deklarēt tiesības

¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 4.maija spriedums lietā *Rotaru v. Romania* &55

¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 25.marta spriedums lietā *Kopp v. Switzerland* &73

¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987.gada 26.augusta spriedums lietā *Laender v. Sveeden* &51

²⁰ Satversmes tiesas 2011.gada 11.maija spriedums lietā Nr.2010-55-0106 13.1.p.

uz personas un aizstāvja saziņas konfidencialitāti, ir nepieciešama noteikta kārtība (procedūra), kura piepildītu minēto normu ar saturu.²¹

Satversmes 92.pants un Konvencijas 6.pants viennozīmīgi garantē personai tiesības uz saziņas ar aizstāvi konfidencialitāti. Arī KPL un ODL paredz skaidru aizliegumu amatpersonām kontrolēt indivīda saziņu ar aizstāvi un iegūt informāciju par sniegtās juridiskās palīdzības saturu. Persona un sabiedrība kopumā sakaru līdzekļu kontroles laikā objektīvi nevar pārbaudīt šo darbību tiesiskumu. Attiecīgi likumam, kurš paredz amatpersonām tiesības ierobežot indivīda pamattiesības, ir jābūt formulētam pietiekami precīzi un detalizēti, lai nepieļautu, ka tās, veicot izmeklēšanu, iegūst īpaši aizsargājamu informāciju. KPL un ODL šādas garantijas nesniedz. Līdz ar to secināms, ka pamattiesību ierobežojums neatbilst likuma kvalitātes kritērijam, ciktāl tas pieļauj amatpersonām iespēju sakaru līdzekļu kontroles rezultātā iegūt informāciju par indivīdam sniegtās juridiskās palīdzības saturu.

Apkopojot iepriekš minēto, konstatēju, ka:

1. Par aizsargājamām Satversmes 92.panta un Konvencijas 6.panta izpratnē nevar tikt atzītas advokāta darbības, kuras vērstas uz klienta prettiesisko mērķu sasniegšanu vai interešu aizsardzību.
2. Sakaru līdzekļu kontroles mērķi nevar būt advokāta vai aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības saturs.
3. Sakaru līdzekļu kontroles iniciatora rīcībā nedrīkst nonākt informācija par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu.
4. KPL un ODL kopumā paredz tiesas kontroli pār sakaru līdzekļu kontroles uzsākšanas tiesiskumu.
5. Apstākļi, ka KPL un ODL pieļauj informācijas par personas un aizstāvja saziņas saturu nonākšanu izmeklētāja un apsūdzības uzturētāja rīcībā, pats par sevi pārkāpj Satversmes 92.pantā un Konvencijas 6.pantā noteiktās garantijas uz saziņas ar aizstāvi konfidencialitāti.
6. Nepastāv garantijas pret amatpersonu patvarīgu rīcību, sakaru līdzekļu kontroles gaitā iegūstot informāciju par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu.
7. Tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums neatbilst likuma kvalitātes kritērijam, ciktāl tas pieļauj iespēju, ka sakaru līdzekļu kontroles rezultātā amatpersonas var iegūt informāciju par personai sniegtās juridiskās palīdzības saturu.

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu.

Tiesībsargs

J.Jansons

²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 10.februāra spriedums lietā *Iordachi and others v. Moldova &50*